

Oponentský posudok na dizertačnú prácu
autora Ondřeja Špačka:
Sportování a česká společnost: zdroje rozdílů
ve sportovní participaci
Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

Práca je venovaná aktuálne problematike športovania bežnej populácie ako súčasť jej spôsobu života a aktívneho využitia voľného času. V odbornej i populárnej literatúre sa stretávame v poslednom čase s rôznymi alarmujúcimi tézami o hypokinetickom spôsobe života mládeže, poklese jej fyzickej zdatnosti, o výraznom poklese športových aktivít dospeljej populácie, čo môže mať zásadné celospoločenské dopady. Záverov o skutočnom stave na poli športových aktivít dospeljej populácie v postsocialistických krajinách, získaných na základe vedeckej analýzy je veľmi málo a preto treba pozitívne hodnotiť skutočnosť, že autor sa podujal nastoliť túto problematiku ako cieľ svojej dizertačnej práce, hoci empirických údajov, ktoré mohol využiť je pomerne málo.

Štruktúra práce je vhodná, členenie na kapitoly a podkapitoly má svoje opodstatnenie a má svoju vnútornú logiku, ktorá vyplýva zo základného cieľa práce. Prvé kapitoly sú prirodzene venované vymedzeniu širšieho teoretického rámca za ktorý si autor zvolil koncept teórie praktík. Koncept skúma ukotvenosť praktík vrátane športových v širšom celospoločenskom rámci a kultúrnych vzorcoch, ako prebiehajúci v rámci istých sociálnych polí. Aplikuje analýzu konania Bourdieuho založenú na trojici konceptov – habituse, kapitále a poli v rámci ktorého prebieha, ktorá umožňuje prepojiť problematiku voľného času s konštrukciou sociálnych nerovností v spoločnosti.

Ďalším krokom bola aplikácie širšieho teoretického konceptu na povahu športových praktík, ktoré autor charakterizuje ako prechod od disciplinálnych foriem športových praktík k vzostupu novej formy pohybových aktivít, ktoré sú depolitizované, individualistické a orientované na zdravotné a zábavné aspekty. Autor si kladie tiež otázku determinovanosti pohybových aktivít sociálnou stratifikáciou, ktorú vymedzuje na základe ekonomického a kultúrneho kapitálu. Športovanie je potom výsledkom osvojeného habitu, ktorý priamo odráža pozíciu jednotlivca v sociálnom priestore.

Ako východisko empirických výskumov pohybových aktivít si stanovil hlavné premenné, ktorými sú vek, gender, priestorové faktory, ekonomický a kultúrny kapitál. Nastoluje tiež otázku reprodukcie a prenosu športových praktík, ktorú sformuloval do dvoch otázok: „1) jakým způsobem sportování v dětství a v době dospívání ovlivňuje sportovní participaci v dospělosti; 2) jakým způsobem rodiče, prostředí a postavení rodiny formuje a ovlivňuje sportování dětí.“ (s. 49)

Vychádzajúc z týchto teoretických predpokladov autor formuluje hlavné výskumné otázky a pristupuje k empirickej časti výskumu a výberu metód. Vychádza z druhotnej analýzy sekundárnych údajov prieskumov českej populácie uskutočnených v rámci stratifikačných výskumov uskutočnených v posledných 30 rokoch, medzinárodných výskumných projektov realizovaných v rámci Eurobarometra a jedného z modulov medzinárodného prieskumu ISSP, zameraného na voľný čas a športovanie.

Pri stanovení metód výskumu autor využíva základné štatistické testy, viacrozmerné analýzy založené na binárnej logickej regresii. Súčasne s tým aplikoval aj menej využívané metódy ako kohortná analýza, analýza latentných tried a path analýza s logistickou regresiou. Využitie týchto menej tradičných metód autor zdôvodňuje potrebou spracovania

empirických údajov získaných v rámci rôznych sociologických šetrení, využívajúcich odlišné prístupy. Možno konštatovať, že autor zvolil v danej situácii vhodné metódy, ktoré mu umožnili získať z existujúcich empirických údajov rôznych sociologických šetrení, relevantné údaje.

Výrazné úskalie, ktorého si však bol autor vedomý, tvorilo porovnávanie obdobia socializmu, kedy existovala zásadne odlišná stratifikačná štruktúra, hodnotové orientácie a kultúrne vzorce, ale aj iný význam športu v spoločnosti a odlišné podmienky na športovanie, v porovnaní s etapou transformácie, kedy sa postupne vytvorila nová stratifikačná štruktúra, formoval sa nový hodnotový systém občanov a ponuka možností športovania zo strany štátu sa výrazne zúžila. Odlišnosť týchto dvoch období sa pokúša preklenúť prostredníctvom kohortnej metódy, ktorá umožňuje postihnúť odlišnosti sociálneho ukotvenia jednotlivých generácií.

Záver, ku ktorým autor dospel, poskytujú reálny obraz na poli športových aktivít dospeljej populácie. Možno súhlasiť so záverom, že sa uskutočnil presun od pôvodne formálne organizovaného, klubového športu k individualizovaným, neformálnym aktivitám prebiehajúcim v kruhu rodiny alebo priateľov. Nezohľadnenie tohto faktory viedlo pri výskumoch športových aktivít v postsocialistických krajinách ku skresleným výsledkom. Autor dokázal, že nielen že nedošlo k poklesu športových aktivít, ale práve naopak, k jeho nárastu. Z pôvodnej štvrtiny športujúcich v roku 1984, vzrástol ich podiel v roku 2009 na 67%, s tým, že sa samozrejme zmenili formy športových aktivít, ako aj ich motivácia. Občasná účasť na športových a pohybových aktivitách sa stala normou, ktorá sa vzťahuje aj na staršie vekové skupiny. Súhlasím so záverom, že za rozšírením športových praktík stojí nástup novej generácie, pre ktorú je športovanie prirodzenou súčasťou ich života. Nečakajú na podmienky,

ktoré im vytvorí štát, ale sú ochotní investovať do oblasti športových aktivít, ktoré vnímajú ako súčasť spôsobu života.

Autor je prekvapený závažným zistením o pretrvávajúcom dopade, ktorý má sociálna štruktúra na výber rôznych druhov športu. Chcel by som podotknúť, že tento záver koreluje s dlhodobými výskumami, ktoré boli uskutočnené v západnej Európe a USA (Vid' napr. J. Coakley, z európskych autorov O. Weiss, K. Heinemann a ďalší).

Autor spracoval primeraný rozsah odbornej domácej i zahraničnej literatúry, ktorú vhodne využil a korektne pracoval s odvolávkami. Vzhľadom na limitovaný počet sociologických šetrení, ktoré mal k dispozícii aplikoval adekvátne metódy výskumu a závery, ktoré na základe toho formuloval sú relevantné. Práca spĺňa všetky požiadavky kladené na dizertačnú prácu, tvorí významný krok na ceste ďalšieho výskumu športových aktivít v českej spoločnosti, vytvára priestor pre ich komparáciu s výsledkami vývoja na Slovensku, ktoré bolo dlhé obdobie súčasťou spoločného federálneho štátu, ako aj pre komparáciu s krajinami západnej Európy, alebo ostatnými tranzitnými krajinami.

Na základe uvedeného hodnotenia odporúčam dizertačnú prácu Ondřeja Špačka na obhajobu a po úspešnej obhajobe udelenie vedeckého titulu PhD.

Doc. PhDr. Dušan Leška, PhD.

Fakulta sociálnych vied

Univerzita Cyrila a Metoda v Trnave

V Bratislave 7. 5. 2014